

zami bratske ljubezni in — gorja. In razumeli smo se, dasi nismo govorili. Govorila so srca. Podobno je bilo na vseh postajah.

Dospeli smo v Zagreb. Dasi naš obisk ni bil oficialno napovedan, slovensko učiteljstvo je hotelo posetiti bratsko prestolnico brez kakih drugih namenov, kakor da si ogleda nekatere strokovne uredbe hrvaške šole ter se pobrati z ondotnimi kolegi in kolegijami, pripravljen nam je bil sprejem, kakršnega slovensko učiteljstvo pač še ni in ne bo doživelo. Na eni strani je prekipevalo bratsko čuvstvo, na drugi strani pa se je zrcalila vsa kruta hedervarščina v bajonetih in revolverjih. Ker je policija razgnala zbrano ljudstvo pred kolodvorom, bil je prostor primeroma prazen. A vkljub temu si je osmelil policijski načelnik nas siliti, da moramo doplačati voznino ter se peljati do državnega kolodvora. Seveda smo temu odločno ugovarjali. In tedaj je storil ta mož še večjo brezobraznost ter nas ironično vprašal, ali reflektiramo, da nas pozdravi — fakinaža. Neki v Zagrebu živenci Slovenec, ki se je drznil pripomniti, da to ni fakinaža, temveč da so učitelji in učiteljice, vseučiliščniki in učiteljski kandidatje, je bil takoj proskribiran. Nato nas je izpuščala policija v presledkih po dva in dva. Le nekaternikom se nam je posrečilo, oditi naprej. Pred Prilazom je bilo vse natlačeno, množica je od hiše do hiše naraščala ter se je le še valila v nepreglednih vrstah, nad 10 tisoč jih je bilo. Korakali so z nami v sredini odkritih glav, dame so nas obsipale s cvetjem, mogočno so donele naše himne, a ni se čula niti besedica, ki bi dala povod policiji. Bila je le pretresljivo svečana manifestacija slovensko-hrvaške sloge. Pred vseučiliščem so se nepregledne množice ustavile, na hip se je vrt napolnil, na verandi nas je začel pozdravljati vseučiliščnik. Toda isti hip je pridrvila policija na konjih. Policaji so vpili, vihteli gole sablje. Nastala je grozna panika. Začeli so pokati revolverji, tik nas na verandi se je zrušila neka učiteljica. Hvala Bogu, da jo je podrl le strah nenadnih strellov. Množice se je polastilo strašno razburjenje. Kamenje je žvižgalo kakor toča, žrebci pod policaji so skakali preko vrtno ograje. Pridrvila je kompanija 27. polka z nasajenimi bajoneti. Potiskali so nas naprej po ulici. Več ranjencev so odvedli tovariši ter jih obvezali. Razkropili smo se. Nekateri so nas spremljali v triumfu v hotel, kjer se je takoj začel pravcati tabor na dvorišču. A takoj so se potaknili po hiši trije dedektivi. Ob 1. ponoči nas začne buditi policijski ravnatelj, zahteva predsednika ter nam nasvetuje, naj se takoj odpeljemo. Razburjenje še večje. Vsa noč je bila izgubljena. Čvetorica nas je vstala ter smo se šli izprehajati v „Tuškanec“. Ves čas nam je sledil detektiv, kakor bi bili anarhisti. Bilo nam je mučno. Odpeljali smo se iz te, vsled policijskega terorizma nevarne dežele, a v prepričanju, da vlada, ki razvija tako strahoto, mora izginiti, da narod, ki tako trpi in se tako nevstrašeno bori za svobodo, mora zmagati. Še na kolodvoru, ko smo se poslavljali od nevstrašenih hrvaških rodoljubkinj, je stal za nami banov strah v podobi detektiva. Seveda smo zato govorili le bolj z očmi in s srcem. Hvala in slava rodoljubni zagrebški inteligenci, posebno narodnemu učiteljstvu!

Slovensko učiteljstvo si ni moglo želeti presrečnejšega sprejema, kot so mu ga priredili v Brežicah in Zagrebu. Tudi brežiškimi Nemeem se mora priznati taktnost, da niso sledili hujskarijam graških listov, temveč se vedli popolnoma mirno. Razlika med Brežicami in Zagrebom je ta, da so nam vihrale v Brežicah slovenske trobojnice na drogih ter se je streljalo s topiči, dočim so nas pozdravljale v Zagrebu hrvaške tro-

bojnice s prsi mladih junakov in dražestnih junakinj, a streljanje so prevzeli banovi policaji — z revolverji.

* * *

Drugim, ki so ostali v Zagrebu, je bila sreča toliko mila, da so se sestali in seznanili z nekaterimi hrvaškimi učitelji. Srečali so se z njimi rano zjutraj v stolni cerkvi, v ponosni katedrali. Na stotine ljudstva se je trlo tamkaj. Bilo je birmovanje. Vse duše so bile pobožne in resne. Prosile so rešitve, osvobojenja iz verig neusmiljenega trinoštva . . . . Razšli smo se po mestu. V naglici smo si ogledali imponujoča dela hrvaških tovarišev. Za nekaj hipov so nas objeli gosposki prostori prelepega „Učiteljskega doma“, kjer nas je zlasti presrečno sprejel dražestni venec hrvaških učiteljic. Zapisali smo svoja imena v spominsko knjigo, zapisali smo jih s krvjo, z ljubeznijo. Naj ostanejo večne priče naših vročih simpatij, našega globokega sočutja! Objeli so nas tudi tihi prostori „Učiteljskega konvikta“. Prijazno je vela okolo nas ljubezen in požrtvovalnost, ki ga je zgradila. Razplamenel je v nas ogenj vztrajnega dela, velikega, pogumnega ustvarjanja.

Popoldan smo presedeli v prijetni družbi zlatih duš. V poznem mraku smo naglo odšli na kolodvor in se presrečno poslovili.

S seboj smo odnesli žalostnovesele spomine. Sanjali smo vso pot. In iz zadnjega sna se je zbujala naša bela Ljubljana, ko smo stopili na domača tla. Kos velikega, završenega dela je zopet za nami. In to je naš ponos!

Kritikujoči glasovi.

„Steierische Schul- und Lehrer-Zeitung“ govori v svoji 10. številki z dne 22. pret. mes. o znani okrožnici ljubljanskega škofa, ki smo jo priobčili v svojem listu dne 20. aprila, tako-le:

Dieses Rundschreiben, welches höchst wahrscheinlich auf Beschluß der Wiener Bischofskonferenz und auch in allen anderen Diözesen erlassen wurde, beweist unzweideutig, daß die Kirche ihre teilweise verlorene Position in Bezug zur Schule wieder im vollen Umfange sich zurückerobert will und daß sie Aussicht zu haben glaubt, ihr Ziel auch erreichen zu können. Die streitlustige Kirche sammelt beizeiten ihre Angriffswaffen, bereitet sich still und geheim zum Anstürmen vor und, wie die Dinge liegen, sind ihre Hoffnungen auf Siege keine Seifenblasen. Sie braucht weder den Widerstand des österreichischen Unterrichtsministers zu fürchten, er kommt ihr ja mit dem Präsentierteller schon an der Türe entgegen, noch den der nationalen Abgeordneten. Diese, im Dienste des Großkapitalismus stehend, müssen die reaktionären Bestrebungen unterstützen, denn sie haben ein geistig mündig werdendes Volk ebenso zu fürchten wie die Kirche.

Zu dem früher oder später ausbrechenden Sturme gegen die Volksschule werden die Volksbildungsfeinde geradezu ermuntert von jenen, welche die Schule schützen sollten, die Klosterschulen, die wie Pilze aus der Erde schießen, drillen fleißig für den Kampf gegen Wissen und Bildung und wer dagegen zu sprechen wagt, das Volk aufklären und für eine wahrhaft freie Schule gewinnen will, wird als Störer der heiligen Ordnung bestraft. Jene aber, welche die natürliche Ordnung, nämlich die naturgemäße Entwicklung aller

Menschenklassen egoistischer Zwecke wegen mit frevelnder Hand stören und vernichten wollen, die haben keine Strafe zu fürchten, ihnen helfen offen und heimlich, ihnen stimmen alle die zu, die das Volk bloß als eine rechtslose, bis zur Erschöpfung auszubeutende Arbeitsherde betrachten. Die soll auch von der reichen Tafel des Wiessens genießen dürfen, soll sich ihres Menschenwertes und ihrer Menschenwürde bewußt werden? Dann gäbe es ja keine Herren und Sklaven mehr, dann wären alle gleichberechtigte Menschen und das, nicht wahr, das darf doch nicht sein?

Täuschen wir uns nicht selber durch den blinden Glauben an die sogenannt freisinnigen Abgeordneten, die sind, kommt es zum Ernste, kein Schutz für die Schule und die Regierung weiß sich nötigenfalls zu helfen, den meist nur scheinbaren Widerstand durch Honigbrote oder durch Entziehung ihrer Gunst zu brechen. Wir haben vom Parlament keinen Schutz zu erwarten, wir finden ihn ebenso wenig beim Bürgertum, vom Landvolke gar nicht zu reden, wir haben nur uns selbst und — mag's noch so heftig bestritten werden — die Sozialdemokratie. Diese steht und fällt mit der Verallgemeinerung der Bildung, sie braucht selbe zum Leben und Siege wie der Körper das pulsierende Blut, die Lunge die Luft. Sie ist daher naturnotwendig unsere Bundesgenossin, mag sich einer darüber entsetzen so viel er will, es ändert nichts an der Tatsache. Selbst wenn die Lehrerschaft einstimmig diese Bundesgenossenschaft zurückweisen würde, so ließe sich die Sozialdemokratie dadurch nicht beirren, denn sie kämpft in erster Linie für ihre Sache und nicht für uns, Schule und Bildung sind ihr Mittel zum Zwecke und wahrlich zu einem besseren, als sie es dem Klerikalismus und Kapitalismus sind.

Das angeführte Rundschreiben zeigt klar, wohin man steuern will, zur alten Konkordatschule mit einem modern aufgeputzten Mäntelchen. Es beweist aber auch, wie diese Partei es nie und nimmer aufgibt, die Schule ganz in ihre Hand zu bekommen. Für uns soll dies die ernsteste Mahnung sein, einig zu werden, vom Zwiste, der an und für sich höchst kleinlich ist, für die Kampfbereitschaft aber sehr schlimme Folgen haben kann, abzustehen. Wir haben es mit einem internationalen Gegner zu tun, dem es ganz gleich ist, ob Deutsche, ob Slaven durch ihn geschädigt werden. Der Klerikalismus ist zähe, mächtig und einflußreich, skrupellos in der Wahl der Mittel und einem solch gefährlichen Feinde gegenüber sollten wir unsere ohnedies schwache Kraft noch durch überflüssige Spaltungen und Uneinigkeit schwächen! Das ist Selbstmord. Die Losung für uns alle soll dieselbe sein: Einig in der Abwehr, einig im Kampf für die freie Schule!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja ima II. zborovanje t. l. dne 18. t. m. v Dolenji vasi. Pričetek ob pol 11. uri dop. Dnevni red: a) Razgovor o konferenčni razpravi (poročevalec g. V. Engelmann), b) Tretja formalna stopnja in naše stanje (poročča g. F. Stefančič), c) Nasveti in predlogi. — Po zborovanju bo izlet v Jelendol, toda le, če se izjavi zanj večina zborovalcev. Vsak blagovoli torej po dopisnici naznaniti svoje mnenje glede tega društvenemu podpredsedniku g. Fr. Gregoraču.

Književnost in umetnost.

„Knjižnica za mladino“, knjiga 27.—28. Urejuje Engelbert Gangl, učitelj v Ljubljani. Cena 2 K, strani 379. Vsebina: Ivo Trošt: Dobrota in hvaležnost. Povest. — F. O. Rebrčan: Blago srce. Povest. — Juraj Pangrac: Čopke ni! Povest. — Andrej Rapè: Ukane Matjaževega Groge. Povest. — Tone iz Gošče: Bodi pošten! Povest. — Ivan Stukelj: Hud „štrbunk“. Povest. — Vsebina je vele-zanimiva in v prvi vrsti namenjena mladini, ki je ljudski šoli dorasla, meščanskim šolam in nižjim razredom srednjih šol. — Založništvo je priložilo knjigi tole opazko: Pričujoča dvojnata knjiga št. 27. in 28. bi bila morala iziti že v decembru, ali zakesnili smo iz raznih vzrokov, ki so nas ovirali. V drugačnih razmerah bi se bili pač potrudili, da bi premagali zapreke z večjimi denarnimi žrtvami, toda neznanje zanimanje slovenske javnosti za to podjetje nas k temu ni vspodbujalo. — Vkljub vsej možni reklami smo dobili naročnikov na 424 iztisov, kar nam daje komaj pokritje za knjigo-veza, urednika, honorarje in pošto. — Vseh dohodkov v 16 mesecih smo imeli K 1333-45, a med temi je lepo število prodanih snopičev stare zaloge. Vsakdo lahko izprevidi iz tega, da založnik ne more naprej ob tako neznanem zanimanju občinstva. Zato letos ne bo nobene knjige več. Dežela Kranjska in Štajerska imata na stotine šol, ki niso še naročene. Ko se naroče na dosedanje knjige in bo upanje, da ostanejo naročnice tudi zanaprej, bomo nadaljevali. Prosimo pa vse dosedanje gg. naročnike, da nam ostanejo blagohotno zvesti tudi po tem neljubem prestanku, ako in ko homo zopet nadaljevali z izdajanjem prepotrebne „Knjižnice za mladino“. — Od nas samih je torej odvisno, se li vzdrži to prelepo in prekoristno književno podjetje, ali pa — preneha, kar bi bila vsekakor velika škoda. — Svoje čitatelje opozarjamo na dotični odstavek v današnjem poročilu „Zavezinega“ tajnika.

Mali vitez (Pan Volodijevski). Zgodovinski roman. Spisal H. Sienkiewicz, poslovenil Podravski. Doslej je izšlo 11. zvezkov tega slovečega romana. Vsak zvezek stane 40 h. Roman izdaja knjigarna Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani.

Vestnik.

Izkušnjo za učiteljice ročnih del so napravile te-le gospodične: Josipina Krakar, Pelagija Cesar, Marica Cesar, Josipina Kavšek in A. Muric. **Sankcioniran zakon.** Zakonski načrt, sklenjen od deželnega zbora goriškega, ki uravnava šolske prispevke iz zapuščin, je dobil najvišje potrjenje.

Razglas. C. kr. okrajni šolski svet sklicuje okrajno učiteljsko konferenco za učitelje slovenskih in utrakvističnih šol Kočevskega okraja v sredo, dne 8. julija 1903 ob 9. uri zjutraj v Ribnico. Dnevni red. 1. Predsednik otvori zborovanje in imenuje namestnika. 2. Volitev dveh zapisnikarjev. 3. Poročilo c. kr. okr. šol. nadzornika o nadzorovanju šol. 4. Ukazi in razglasi šolskih oblastev. 5. Referat: Učna slika v računstvu za eno uro v dveh oddelkih s posrednim in neposrednim poukom. Snov prve pol ure: I. oddelek (posredni pouk) izdeluje dve nalogi oziroma dva izgleda št. 13, str. 56. II. oddelek (neposredni pouk): učitelj razvija z učenci prvega oddelka IV. razreda nalogo 35, str. 67. Snov druge pol ure. I. oddelek (neposredni pouk): Razvija se z učenci prvega oddelka IV. razreda naloga 29, str. 57. II. oddelek (posredni pouk) izdeluje nalogi 30, str. 67, naloga 43, str. 67. Vse naloge po Močnikovi računici II. stopnja. Vsaki član konferencije izdela: a) kratko dispozicijo v glavnih potezah za vse naloge. b) razvija metodično nalogo 35 str. 67 s sodelovanjem učencev IV. razreda in dopošlje ta referat c. kr. šol. nadzorniku vsaj 8 dni pred konferenco. Referente določi c. kr. okrajni šolski nadzornik pri konferenci. 6. Določitev učnih knjig za prihodnje šolsko leto. 7. Poročilo knjižničnega odbora, pregled računov in volitev tega odbora. 8. Volitev stalnega odbora. 9. Nasveti, katere je doposlati vsaj 3 dni pred konferenco c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku.